

KAJ JE POZAVAROVANJE?

Avtor: Jane Koliševski

Dejstvo, ki ga je izpostavila že kolegica Snežana Pegam, je, da se danes zavedanje ljudi o nujnosti zavarovanja povečuje. Ob tem bi lahko skoraj trdil, da praktično ni človeka, ki ob današnji oglaševalski vojni zavarovalnic, ne bi vsaj slišal za zavarovanje. Pozavarovanje in pomen le-tega pa še vedno ostaja zavito v tančico skrivnosti in tako tudi sam ob svojem prvem srečanju s pojmom »pozavarovanje«, po pravici povedano, nikakor nisem vedel kaj bi to sploh lahko bilo. Kot me večina prijateljev ali znancev sprašuje, ko pogovor nanese na moje delo, sem se tudi sam nekaj let nazaj vprašal: »Kaj pa pozavarovanje sploh je?«.

Ena najenostavnejših razlag pozavarovanja je vsekakor ta, ki nam jo je v študijskih klopeh podal profesor za zavarovalništvo, in sicer: »Pozavarovanje je zavarovanje zavarovalnic«. S to enostavno definicijo si lahko vsakdo kaj hitro postavi razmeroma jasno sliko. Pojem pozavarovanje pa je mogoče razdelati veliko globlje, kar je tudi namen tega pisanja.

Zavarovalnica lahko plačuje škode, ki izvirajo iz običajnih škodnih primerov, obstajajo pa primeri, ko zavarovalnica zavaruje neobičajno velike rizike (visoke zavarovalne vsote) ali pa lahko pride do dogodkov, ki povzročijo neobičajno veliko število škod (visok agregat škod, npr. zaradi poplav, potresa ipd.). V takih primerih se zavarovalnica, ki nima ustreznega pozavarovanja, znajde v velikih težavah, saj kapitalsko ni dovolj močna, da bi tako škodo zavarovancu ali skupini zavarovancev lahko poplačala. Dva osnovna razloga, ki vodita zavarovalnico v nakup pozavarovanja, sta vsekakor povezana z zavarovanjem velikih rizikov in zavarovanjem rizikov v primeru katastrofalnega dogodka. V primeru velikih rizikov se zavarovalnica pozavaruje z namenom zaščite pred škodo posamičnega velikega rizika oziroma jo v tem primeru pozavarovanje ščiti pred neuravnoteženostjo, ki jo veliki riziki lahko povzročijo. Ob katastrofalnem dogodku, ki je v zavarovalnem svetu pojmovan kot posamični dogodek, ki prizadene dva ali več zavarovanih rizikov in o njem po navadi govorimo v primeru naravnih dogodkov (vihar, potres, poplave, toča, itd.), pa pozavarovanje predstavlja zaščito pred neuravnovešenostjo, ki bi jo katastrofa povzročila, saj je v takih primerih posamična škoda po posameznem riziku lahko relativno majhna, seštevke vseh škod pa predstavlja nekajkratnik prejete letne zavarovalne premije.

Tako bi lahko povzeli, da nakup pozavarovanja s strani zavarovalnice pomeni uravnoteženje rezultatov na dolgi rok z namenom zagotavljanja dobičkonosnosti zavarovalnega portfelja. Nevarnost za portfelj predstavljajo redke velike škode in prav te je mogoče s pozavarovanjem odstraniti oziroma zmanjšati njihov vpliv.

Vsekakor pa je smotrno zadevo podkrepiti še s kakšno od definicij, ki jih za pozavarovanje najdemo v različnih publikacijah, in sicer:

- Pozavarovanje je zavarovanje presežkov iznad stopnje lastnega izravnavanja nevarnosti ene zavarovalnice pri drugi zavarovalnici« (Zakon o zavarovalništvu, Uradni list RS, št. 109/2006, peti odstavek 2. člena).
- Pozavarovanje zagotavlja zavarovalnici poleg stabilnosti tudi dodatne fizične zmogljivosti ter z dvigom solventnih stopenj izboljšujejo finančno trdnost zavarovalnic (Pavliha, 1995, str. 103).
- Pozavarovanje pomeni vertikalno delitev nevarnosti, ki zagotavlja ustvarjanje večjih nevarnostnih skupin in boljšo razpršitev tveganj v prostoru in času (Flis, 1995b, str. 395).

Da ne zaidem v preveč strokovno pojmovanje pozavarovanja, ki ga lahko posameznik najde v marsikateri strokovni literaturi, naj se zopet vrnem k osnovam začetne razlage, ki nam ob poglobitvi pove, da gre pri pozavarovanju za nekakšno zavarovanje zavarovalnic na višji ravni. Pozavarovanje tako omogoča zavarovalnicam, da v svoje kritje prevzamejo rizike, ki jih drugače nikakor ne bi mogle oziroma bi za njih predstavljali preveliko stopnjo tveganja. Pri natančnejšem pregledu teorije o pozavarovanju, hitro naletiš na različne oblike in načine pozavarovanj, katerih poznavanje je zelo pomembno za uspešno delo pri sklepanju pozavarovanj. Poznavanje oblik in načinov pozavarovanja je z vidika razlage pozavarovanja pomembno in zato se bom v nadaljevanju lotil razlage le-teh.

V pozavarovalni praksi se srečamo z dvema glavnima oblikama pozavarovanja, in sicer z obligatornim (pogodbenim) pozavarovanjem oziroma pozavarovanjem na podlagi okvirne pogodbe ter s fakultativnim pozavarovanjem. Delitev pozavarovanja glede na način, pa lahko opredelimo kot proporcionalno pozavarovanje ter neproporcionalno pozavarovanje. Oblike in načine pozavarovanj lepo podaja spodnja slika.

FAKULTATIVNO	POGODBENO
<p style="text-align: center;">PROPORCIONALNO</p> <p style="text-align: center;">/</p>	<p style="text-align: center;">PROPORCIONALNO</p> <p>Kvotno (angl. <i>Quota share</i>)</p> <p>Vsotno presežkovno (angl. <i>Surplus</i>)</p>
<p style="text-align: center;">NEPROPORCIONALNO</p> <p>Škodno presežkovno (angl. <i>Excess of loss</i>)</p> <p style="text-align: center;">/</p> <p>Pozavarovanje škodnega rezultata (angl. <i>Stop loss</i>)</p>	<p style="text-align: center;">NEPROPORCIONALNO</p> <p>Škodno presežkovno po dogodku (angl. <i>Event excess of loss</i>)</p> <p>Škodno presežkovno po riziku (angl. <i>Risk excess of loss</i>)</p> <p>Škodno presežkovno za katastrofe (angl. <i>CAT excess of loss</i>)</p> <p>Pozavarovanje škodnega rezultata (angl. <i>Stop loss</i>)</p>

Vir: Bellerose R.: *Reinsurance for the Beginner. 4th Edition. London: Witherby & Co. Ltd., 1998, str. 5.*

Oblike in načine pozavarovanj je smiselno pogledati tudi podrobneje. Najprej naj se ustavim pri fakultativnem pozavarovanju. Fakultativno pozavarovanje je najstarejša oblika pozavarovanja. Pri tovrstnem pozavarovanju vsak rizik pozavarujemo zase, kar pomeni, da moramo za vsakega pridobiti pozavarovalno zaščito. Največkrat se zavarovatelj, ki sklepa zavarovanje, obrne s prošnjo za fakultativno pozavarovanje na pozavarovatelja, pri katerem ima sicer sklenjeno obvezujočo pozavarovalno pogodbo; ta običajno izključuje kritje za navedene rizike, ki zaradi neke specifičnosti odstopajo od ostalih rizikov in je zato pozavarovatelju treba poslati podrobno dokumentacijo za analiziranje rizika, na osnovi katere se pozavarovatelj odloči, ali bo rizik sprejel ali ne (Interno gradivo, Pozavarovalnica Sava, 2011).

Osnovna razlika med pogodbenim in fakultativnim pozavarovanjem je v tem, da se pri fakultativnem pozavarovanju vsak posamezni rizik prijavi pozavarovatelju, pri pogodbenem pozavarovanju pa se s pozavarovateljem sklene pozavarovalna pogodba, s katero je pozavarovana celotna zavarovalna vrsta ali njen del (Bellerosse, 1998, str. 15–16). Pogodbeno pozavarovanje se imenuje tudi obligatno ali obvezujoče pozavarovanje. Poznamo dva načina sklepanja pogodbenih pozavarovanj, in sicer kot je že iz slike razvidno, tu govorim o proporcionalnih ter o neproporcionalnih pozavarovanjih.

Kvotna pozavarovalna pogodba spada pod proporcionalna pozavarovanja in je avtomatično pozavarovanje. Zavarovalnica je v tem primeru obvezana cedirati fiksen odstotek vsakega rizika, ki ga sklene za določeno zavarovalno vrsto, ki je navedena v tej pogodbi. Ta odstotek določa, kolikšni del zavarovalne vsote, premije in škod si delita zavarovatelj in pozavarovatelj. Delež je izražen v odstotkih (%). Če npr. govorimo o 30% kvotni pogodbi, s tem mislimo, da je delež pozavarovatelja 30% in delež zavarovatelja (cedenta) 70%. V pozavarovalni pogodbi je določen tudi skupni znesek škod, ki jih lahko zavarovatelj zahteva od pozavarovatelja, kar omogoča zaščito pozavarovatelja pred pozavarovanjem zelo slabega portfelja zavarovatelja. Kvotno pozavarovanje je zelo primerno za nove, neizkušene zavarovalne družbe ali za poslovanje v novih zavarovalnih vrstah, kjer obstaja večja možnost naključnih nihanj v rezultatih. Prenos rizika zavarovatelju omogoči znižanje zahtevanega minimalnega kapitala (Interno gradivo, Pozavarovalnica Sava, 2011).

Vsotno-presežkovno ali surplus pozavarovanje (lahko tudi ekscedenčno pozavarovanje) prav tako spada pod proporcionalna zavarovanja. Pozavarovatelj ne pozavaruje vseh zavarovalnih polic, ki jih sklene zavarovalnica. Zavarovatelj zase obdrži vsa zavarovanja do določene vsote (retencija ali samopridržaj zavarovalnice), ki jo predstavlja zavarovalna vsota ali ocena PML-a. Ta vsota se določi različno za različne zavarovalne vrste. Pozavarovatelj je dolžan sprejeti vse rizike nad maksimalnim lastnim deležem zavarovatelja, vendar do limita oziroma maksimalne vsote, ki je navedena v pozavarovalni pogodbi, do katere pozavarovatelj avtomatično sprejema vse rizike. Določena je običajno z mnogokratnikom maksimalnega lastnega deleža zavarovatelja, t. i. linijo (npr. 20-kratnik).

Surplus pogodba omogoča zavarovatelju povečati svojo zmogljivost prevzemanja velikih rizikov in s tem višjo fleksibilnost na zavarovalnem tržišču (Interno gradivo, Pozavarovalnica Sava, 2011).

V primeru neproporcionalnih pozavarovanj govorimo o škodno-presežkovnem pozavarovanju. Namen tega pozavarovanja je zaščititi zavarovatelja pred velikimi škodami (Per Risk XL), pred množičnimi škodami (Cat XL) in pred negativnim škodnim rezultatom (Stop Loss reinsurance). V zavarovalni pogodbi je določen maksimalni lastni delež zavarovatelja oz. prioriteta, ki ima podobno vlogo kot odbitna franšiza, kar pomeni, da v njeni višini krije zavarovatelj vse škode sam. Nad tem zneskom krije škode pozavarovatelj.

Pri XL pozavarovanju pozavarovatelj sodeluje pri poplačilu škod, ki presegajo maksimalni lastni delež zavarovatelja.

Rizik in premija se ne delita v enakem deležu. Pozavarovatelji pridejo do cene, izražene v znesku, tako da izračunajo odstotek od celotnega premijskega prihodka. Ta znesek postane na ta način škodno-presežkovna premija za posamezen interval kritja (layer).

Reinstatement premija – ponovna vzpostavitev pozavarovalnega kritja: osnovna značilnost XL pogodb je ponovna vzpostavitev pozavarovalnega kritja. Po vsaki škodi, ki prizadene posamezni interval kritja pozavarovalne pogodbe, mora zavarovatelj za nadaljevanje pozavarovalnega kritja kupiti ponovno kritje (reinstatement) (Interno gradivo, Pozavarovalnica Sava, 2011).

Neproporcionalna pogodbeno pozavarovanja lahko razčlenimo še malo podrobneje, kar je razvidno tudi iz slike. Najprej naj razložim škodno-presežkovnem pozavarovanju po dogodku (Catastrophe XL ali CAT XL). Tu so krite vse škode, ki izvirajo iz enega škodnega dogodka in presegajo maksimalni lastni delež zavarovatelja. Posamezna škoda je lahko nižja od maksimalnega lastnega deleža zavarovatelja, vsota škod pa ga mora presegati (Interno gradivo, Pozavarovalnica Sava, 2011).

Pri škodno-presežkovnem pozavarovanju po riziku (Per Risk XL ali samo Risk XL) so krite vse posamične škode, ki presegajo maksimalni lastni delež zavarovatelja. Posamezna škoda mora biti višja od maksimalnega lastnega deleža zavarovatelja (Interno gradivo, Pozavarovalnica Sava, 2011).

Kot zadnjega v sklopu neproporcionalnih naj omenim pozavarovanje škodnega rezultata (Stop Loss Reinsurance). V tem primeru zavarovatelj sklene s pozavarovateljem tako pozavarovalno pogodbo, s katero se zaščiti pred prekomerno rastjo škodnega rezultata (Interno gradivo, Pozavarovalnica Sava, 2011).

Poleg omenjenih oblik in načinov pozavarovanj, ki sem jih za osnovno razumevanje pozavarovanja navedel, je praksa spočela tudi različne oblike mešanih pozavarovalnih pogodb, ki vsebujejo sestavine ene in druge oblike. Tako se lahko na primer srečamo s fakultativnimi obveznimi pozavarovanji, pogodbami o odprtem kritju, pogodbami o pozavarovalnih poolih in podobno, vendar naj podrobnejši pogled ostane vaba entuziastom, kakršni smo vsi, ki se s pozavarovanjem ukvarjamo.

Literatura in viri:

1. *Bellerose, R.: Reinsurance for the Beginner. 4th Edition. London: Witherby & Co. Ltd., 1998.*
2. *Flis, S.: Zbrani spisi o zavarovanju. III. knjiga. Ljubljana: Pozavarovalnica Sava, Zavarovalnica Triglav, 1995b.*
3. *Pavliha, M.: Vloga pozavarovanja na slovenskem zavarovalnem tržišču. Dnevi slovenskega zavarovalništva 1995. Slovenski zavarovalni biro, 1995, str. 103 -114.*
4. *Zakon o zavarovalništvu, Uradni list RS, št. 109/2006*
5. *SavaReporter 2011/1 (<http://www.sava-re.si/si/spletni-casopis/?st=7>)*
6. *Interno gradivo Pozavarovalnice Sava 2011.*